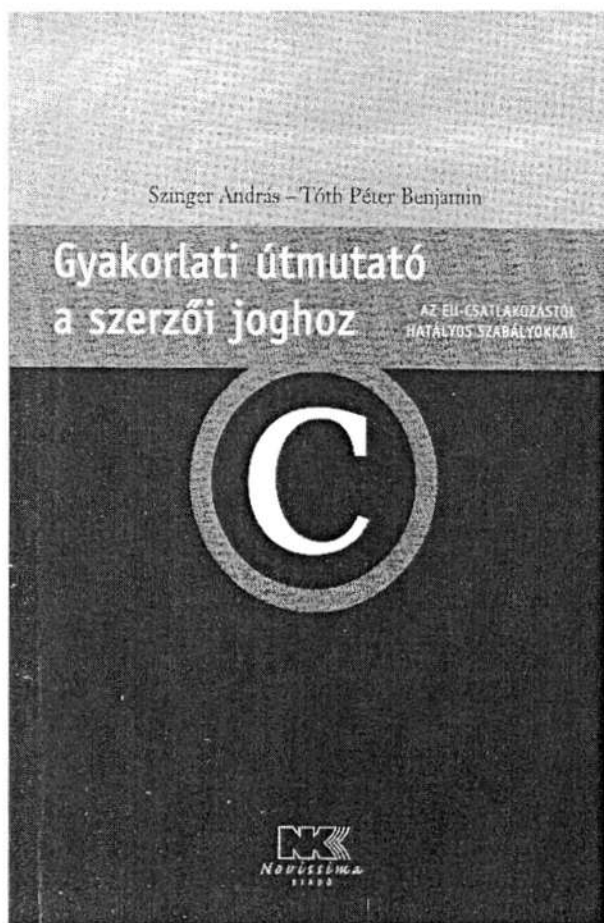

Szerzői jogi tudnivalók

Gyakorlati útmutató a szerzői joghoz : Az EU-csatlakozástól hatályos szabályokkal / Szinger András, Tóth Péter Benjamin. – Budapest : Novissima, 2004. – 285 p. ; 21cm
Bibliogr.: p. [269.]
ISBN 963 85933 5 0

Közhelyszámba menő megállapítás manapság, hogy Magyarországon a szerzői jog tudata nagyon alacsony szinten áll. Nemcsak a kivülálló nagyközönségé és nem is csak az általános jogi tájékozatlanság és makacs tévképzetek szintjén, hanem a legérdekelttebbeké – szerzőké és felhasználóké – is, a saját műveik védelme, illetve felhasználói tevékenységük jogi lehetőségei vonatkozásában.

Ennek a tájékozatlanságnak egyik legrosszabb következménye az, hogy úgy cselekszenek, mint a hályogkovács: szerzők szabadon garázdálkodva vesznek át más művekből részeket a saját alkotásaikba, vagy felhasználók tesznek közzé műveket minden szerzői engedély és szerződés nélkül, pusztán azon az alapon, hogy „hiszen az már

megjelent”. Mindkettőre akad példa ma is, különösen szakmai-tudományos művek, valamint újságcikkek esetében. Nem jobb a helyzet akkor sem, ha az egyik fél nagyon „kitanult”, a másik meg naiv, saját jogi helyzetét és lehetőségeit illetően tudatlan: az egyenlőtlen feltételeket tartalmazó, aláírt szerződésből kiszabadulni gyakran csak keserves jogvita árán lehet.

A jobbik eset az, ha legalább kérdeznek, mielőtt cselekednének; ehhez persze előbb el kellene jutni a válaszok lehetséges forrásaihoz. Ezen a ponton azért némileg a szerzői joggal foglalkozó jogásztársadalom felelőssége is tetten érhető, ugyanúgy, mint a szerzői joggal hivatásszerűen foglalkozó intézményeké: viszonylag kevés a „közérthető” kiadvány ebben a témában, azaz olyan, amely a nem jogászai képzettségű és műveltségű, de a téma valamely konkrét ágában gyakorlati problémák előtt álló olvasót eligazítaná. Tudományos igényű, illetve a gyakorló jogászok számára készült publikációk a szakkiadványokban szép számmal léteznek, de ezekkel a mindennapi élet lövészárkaiban, ahol a csaták dúlnak, nem mennek sokra.

Persze nem is könnyű műfaj az ilyesmi, mert nagyon nehéz megtalálni azt a kifejezési szintet (stílust, mélységet, az általános elmélet és a konkrét ismeretek arányát), amely a megcélzott közeghez a befogadás reményével szól. A médiumok (újságok, rádió, televízió) néha rárepülnek egy-egy éppen aktuálisnak vagy divatosnak tartott szerzői jogi témára, de az ilyen cikkek, interjúk annyira csak a felszínt birizgálják, hogy több kérdést hagynak nyitva, mint amennyit megválaszolnak.

Szinger András és Tóth Péter Benjámint könyve éppen azért érdemes a figyelemre, mert ezt a hézagot van hivatva kitölteni. A szerzők az Artisjus Magyar Szerzői Jogvédő Iroda munkatársai, és e minőségükben naponta találkoznak a jogkereső közönség kérdéseivel, ismerik azokat a témákat, érzékeny pontokat, amelyekben a kérdezők a tanácsadást igényelni szokták. A könyv nem jogszabály-magyarázat, nem jogi szaktekintélyeknek az adott kérdésre vonatkozó, gyakran ellentétes véleményeinek ütköztetése, hanem praktikus, az adott esetben a cselekvés útját kijelölő ismereteket közöl, a lehetőségekhez képest közérthető formában.

A közérthetőség persze a befogadótól és a témától is függ: az általánosabbtól a speciális felé ha-

ladva a dolgok természetesen bonyolultabbakká válnak, és csak az olvasóm áll, elveszíti-e ennek során a fonalat. A szerzők mindent megtesznek azért, hogy ez ne történjen meg: a részletes magyarázó szövegen túlmenően táblázatokkal, folyamatábrákkal is segítik a bonyolultabb felhasználási helyzetek (pl. nyilvános előadás, televízió, kábeltelevízió, internet, film, szoftver, hangfelvétel, üres hordozó díja) megértését.

Az már nem a szerzőknek róható fel, hogy az élet a szerzői jog területén is egyre bonyolultabbá válik,

és a sokféle érdek kiegyensúlyozására való törekvés eredményeképpen olyan összetett és cizellált szövegű szabályozás jön létre, amelyet már nagyon nehéz „egyszerűen” megmagyarázni. Ilyenkor szoktam feltenni magamnak a klasszikus kérdést: tud-e Isten akkora követ teremteni, amelyet ő maga sem bír felelmeni?

Mann Judit

(Artisjus Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület)

Az EBIB elektronikus könyvtár négy évének tapasztalatai: egy elektronikus könyvtári folyóirattól az elektronikus szolgáltatásokig

Az EBIB elektronikus könyvtár (<http://ebib.oss.wroc.pl>) a Lengyel Könyvtáros-egyesület elektronikus publikálási bizottságának égisze alatt működik, és különböző szolgáltatásokat fog egybe: egy havonta megjelenő szakmai folyóiratot (ez jött létre elsőként, alulról jövő kezdeményezésként), egy bel- és külföldi forrásokat közvetítő tájékoztató szolgáltatást, és egy portált, amely adatbázisokat és tájékoztató eszközöket kínál. Jelenleg ez a legnépszerűbb és legátfogóbb könyvtári e-szolgáltatás Lengyelországban.

Az EBIB Bulletin című folyóirat 1999-ben indult tíz könyvtári szakember kezdeményezéseként, akik a számítógépes hálózaton álltak kapcsolatban egymással virtuális teamként. A bulletin cikkei először az aktuális rendezvényekről és projektekről szóló információkkal bővítették ki, majd tartós szolgáltatásokat indítottak (csatolásokat hoztak létre a könyvtárak katalógusaihoz és honlapjaihoz, a folyóiratokhoz, könyvtárosképző intézményekhez, a bel- és külföldi szervezetekhez, rendezvényekhez), később a megfelelő alapítványokkal, pályázati lehetőségekkel, könyvtárosoknak szóló egyéb szolgáltatásokkal, levelezőlistákkal, konzorciumokkal, hírcsoportokkal, állasközvetítéssel, hírekkel, virtuális könyvtárakkal és könyvtári jogszabályokkal bővült a kínálat.

A tízfős team főszerkesztőt választott, de a döntéseket közösen hozták meg. Minden tag a bulletin egy-két számának szerkesztésért vállalt felelősséget, az idők folyamán egyre inkább önállósodva. A számfelelős a fő témát választotta ki, felhívást tett

közzé az INFOBIBL levelezőlistán szerzőket keresve, gondozta a cikkeket, híreket és más anyagokat gyűjtött, valamint koordinálta a szám szerkesztését. Emellett mindenki legalább egy szolgáltatásért felelősséget vállalt. Később önkéntes szerkesztőkre, tanácsadókra és lektorokra is szükség lett, ezeket mindig azok közül választották ki, akik korábban már bizonyították alkalmasságukat és elkötelezettségüket.

Az egyre bővülő szolgáltatás neve 2001-ben lett EBIB elektronikus könyvtár, ekkor alakult ki végleges formája, és határozottabb lett a munkamegosztás. Kidolgozták az eljárásmódot, és a dokumentumokkal kapcsolatos munkafolyamatok rendjét. A hétagú vezetőséget online szavazással választották meg (elnök, alelnök, titkár, kincstárnok és három tag). A napi működtetés mellett a vezetés feladatai közé tartozik a stratégiai tervezés, a politika kialakítása, az országos projektekből való részvétel, a véleménynyilvánítás, a rendezvény-szervezés és hasonlók. Az EBIB négyfős tudományos tanácsa a fejlesztési kérdésekkel, a bulletin témáinak meghatározásával, a kéziratok minősítésével és lektorálásával, továbbá a bulletin angol változata tartalmának meghatározásával foglalkozik. A virtuális szerkesztőség jelenleg 26, Lengyelország legkülönbözőbb részein dolgozó szakemberről áll. Zárt levelezőlistán kommunikálnak, és az EBIB anyagát közvetlenül, többnyire módosítási joggal érhetik el.

Az 1990-es évek végén felmerült, hogy a szolgáltatást kereskedelmi alapokra helyezik, azaz átfogó,